

A hazugságról

(Tűnődés)

Dr. Takács Zoltán

Az alcím tudatja az olvasóval, hogy nem elemző vizsgálódás terméke az alábbi eszmefuttatás, hanem egyéni vélekedés, még hozzá mások állásfoglalását, kiegészítését is igénylő bizonyosságféle.

Már második hete hallgatom a Kossuth adó pénteki 11.30-tól a déli harangszóig tartó műsorát, amelyben középiskolás korúak vallanak, vitatkoznak a hazugság mibenlétéről és az emberre gyakorolt hatásáról. Örömmel hallgatom polémiájukat, mert koruknak megfelelően, nyílt szívvel érvelnek, felmentenek, megbocsájtanak és elítélnék. Igaz, még hátra van életük azon szakasza, amikor majd együtt kényszerülnek élni többrendbeli hazugsággal...

Vallatom magamat, én is így vélekedtem volna hat évtizeddel korábban? Nem hiszem! Nem csupán azért, mert ők, hírükkel ellentétben, érettebbek és nem elkötelezettek a kényszerű politika és látásmód miatt, mint kortársaimmal együtt jómagam is. Élettapasztalatukat dicséri, hogy különbséget tudnak tenni a kegyes és az ún. érdekből elkövetett, rontó hazugság között. Ennek ellenére nem jutottak el a felnőttek által megszállt szomorú síkra, amikor egész életük vélt vagy valódi csődjét egyértelműen mások hazugságával indokolnák.

Most döbbenek rá, milyen bátran használom azt a kifejezést, amely családjamban szinte szitokszó volt. Mint ilyennek, tilos volt a használata. Annak idején öregapám – aki a XIX. század gyermeke volt, s amelyet sohasem nőtt ki – megparancsolta, hogy ne használjuk ezt a szót. (A mai jószágos papiktól nagyon messze van az effajta, már-már terrorisztikus magatartás.) Idézett felmenőm a szemem láttára kergette ki udvarunkból a már bőven kamaszkorú Bárdi Lacit, aki az ő szavát *hazugnak* nevezte. Rádadásul ránk, megrettent gyerekhadra is aládörögte: „Ti is így járhattok!”

De visszazökkenek e kilengés után a derék lányoktól és leventéktől hallottakhoz – megtartva saját véleményem.

nyemet. Üdítő volt, amit mondtak a kegyes hazugságról, sőt már-már romantikus. Példaként említették a súlyos betegeket emésztő kór elhallgatását. Nem számolva a kegyetlen realizmussal: végül (majdnem) minden kitudódik.

Ezek a gondolatok szinte áradás-szerűen kiszabadították életem eddig elhallgatott tapasztalatát, tudniillik, régi meggyőződésemet, hogy szinte egész életünkben szigorú összetartásban élünk kisebb-nagyobb hazugságokkal. Még kimondani is szörnyű. Kezdve attól, hogy mindannyiunkat a Mikulás, a karácsonyi, illetve húsvéti ajándékozás jószágos meséje kíséri egy jó darabig. Borsos Miklós, az ismert szobrászművész vallott egy ízben arról, hogy amikor édesapja egyik felnőtt segédje nyersen romba döntötte benne a karácsonyi ajándékozás misztériumát, kisgyermekként is nekiesett, ütni-verní kezdte „jóakaróját”.

Ezek a gyermekbetegségeken könnyen átesünk, és gyenge lefolyásukat egészségesen éljük át. (Még csak a hegeli dialektika sem érvényesül, miszerint a mennyiség minőségbe csapna át. Itt nem. Ezek a réges-régi hagyományok, mesék, a manók, a tündérek és társaik inkább segítenek kitárni képzeletünket, gondolkodásra sarkallnak, és épülésünkre vannak – a maguk idejében.) Szerencsénk – de utoljára van ilyen szerencsénk! Mert ami majd ezután következik: a szerelmi csalódás, a társadalmi (és iskolai!) egyenlőség és egyenlőtlenség, a testvériség és szabadság, ezek érvényesülő visszája, a pénzügyi rászédések, az emberi tisztesség és érvényesülés fordított rendje zúdul aztán védhetetlenül a nyakunkba. Hogyan gondolkodjunk ezekről?

Az iskolás korban egyre inkább öntudatra ébredő gyermek a felnőttek világáról sommásan rossz véleményen van. Először az egyértelmű elutasítás fejeződik ki durcás, szófogatlan magatartásában. Ez az alapállás vezet majd a tizenéves kori erodálódó apakép teljes lerombolá-

sához, sőt negatívra válásához. Úgy mondhatnánk, a kiemelkedő magaslatt helyén iszonyú gödör keletkezik.

Kedves apa- és pedagógustársaim! Ne akarjunk ezért mindenáron Sziszifusszá válni! A romantikusan megalkotott gyermeki képzeletben mindig egyetlen elemecske (téglaácska) indítja el az eddig nem eléggé publikált „épület-katasztrófát”. Persze, nem figyelünk eléggé a kis roppanásokra, csupán a robaj ébreszt fel bennünket. Az a jó, ha számba vesszük a károkat, hogy lassan-lassan újra építkezhessünk.

A fenti mondatok nem hozzatok szólnak, kedves fiatalok, hanem szüleitekhez. De nektek sem árt megérteni, mert ti is eljuttok egyszer a szülői korba.

Rousseau (a francia felvilágosodás egyik legnagyobb hatású alakja, gondolkodója) és L. Ny. Tolsztoj (realista orosz író, a mindenkori tíz legnagyobb egyike) szerint a gyermek mindig jó, csupán a felnőttek önhibából és készakarva elrontott világa teszi őket a felnőttekhez hasonlóvá. Ők: modern szentek. Ne bíráljuk őket addig, míg jobbat nem tudunk náluknál!

A gyermekien felépített, hibátlan és tiszta világ (Ady és József Attila is ezt sírta vissza) egyszer csak repedezni és szürkülni kezd. Mert valami szöveget üt a fejünkben, ahogy a találó magyar szólás megfogalmazza. És ez a bizonyos szög állandó továbbgondolásra készlet, izgat és sokasodik. Ez nem bibliai átok, hanem a fejlődő ember-tudat normális működése, életrendje. Szóval, nem végzet és nem is trendi.

Mivel iskolások lettünk, életünk színebbé, gazdagabbá vált, vannak és lesznek előírások, amelyek szigorúan meghatározzák következő életszakaszunk magatartási szabályait. Ezek közül az a legfélelmetesebb, amit a felnőttek követelményrendszernek neveznek: a tananyag elszámításának előírt, szabályozott fokú mérési rendszere, mivel erről csak számonkérés útján tud meggyőződni,

a látszólag „a másik térfélen” álló tanár. (Karinthy Frigyes novellái híven közvetítik ennek rettenetét, pedig ő nem akar ki volt.)

Ha megtörtént a feletetés/dolgozatírás/tesztelés, követi az elbírálás, majd az iskola (tanár) az elért szintről értesíti a tisztelt szülőket, hiszen rájuk is tartozik mindez. Nem is szólva róla, hogy enélkül együttműködésük lehetetlen volna.

Ma a netes közlés nincs tekintettel a szülő pillanatnyi hangulatára, kiküszöböli a tanuló időhúzását, ugyanis zord tárgyilagossággal hozza tudomásukra a legrettenetesebbet. De az élethez való emberi ragaszkodást, akarom mondani, ravaszkodást semmi és senki nem képes meggátolni. A tanuló, aki már viszonylag jól ismeri felmenői esengő szeretetét, volt (néha feldúsított) iskolai előmenetelét, előadja a „rágalomáriát”, a saját látásmódja szerint. Ez a szívre mért ütés a kelleténél sokkal jobban szokott hatni. Eddig még csupán a tanulók védekezési reflexe mindez, persze beetető ízfokozóval elegyítve. De „ha egy üzlet elindul”, akkor többé nincs megállás. Ez azt eredményezi, hogy a tanuló és a szülő is belekerül egy olyan forgatagba, amely mindkettőjüknek ártalmas.

Ezt az ifjú titán sikerként könyveli el, bármilyen csalóka, sőt erkölcsstelen is, hiszen másoknak és magunknak is árt. Igazat kell adnunk Parkinsonnak, az angol íróknak, aki azt mondta: „Ami elromolhat, az, el is romlik!”

Tehát az alkalmi, a jogosnak vélt igazságferdítés állandóvá válhat bennünk, szinte saját tulajdonságunk lehet, kiirthatatlanul beépülhet a sejtjeinkbe. Amikor arról beszélünk, hogy az ember sikerorientált legyen, hát, nem ilyenre gondolunk. Vigyáznunk kell magunkra, hogy sikerült első hazugságunk ne váljon mániánkká. Mert ez kikezdi emberi mivoltunkat: önbecsülésünket, jóra törekvésünket és mások megbecsülését. Lelkiismeretünk továbbra is örködjön feletünk. Ezt kívánom nektek!

XIV. Vámbéry Napok Dunaszerdahelyen

Nagy Erika

Dunaszerdahely. Március 20-án, a XIV. Vámbéry Napok nyitórendezvényén két kötetet mutattak be az érdeklődő közönségnek.

Az első kötet a Vámbéry Ármin *Dervisruhában Közép-Ázsián át* című útleírásának újabb kiadása, a második pedig a 2012. évi X. Nemzetközi Vámbéry Konferencia előadásaiból készült *Ábrádjaink kora* című tanulmánykötet. A Liliium Aurum Könyvkiadó gondozásában megjelent köteteket Madaras László régész és Keller László turkológus mutatta be. A konferenciasorozat immár egy évtizede képes megmozgatni a tudomány művelőinek széles táborát, ezzel is bizonyítva életképességét és létjogosultságát. A kötet külön értéke, hogy lehetőséget nyújt a Pozsonyi Egyetemi Könyvtár arab, török, perzsa kéziratának és nyomtatványainak megismerésére, és bepillantást enged a középkori arab költészet világába, bemutatja a műfordítás különleges világát Mikes Kelemen levelein keresztül, de nem feledkezik meg Vámbéry Ármin magánéletének kevésbé ismert fejezeteiről sem.

Másnap, március 21-én Vámbéry Ármin Földrajzverseny országos döntőjével folytatódott a rendezvény, a Csallóközi Múzeum galériatermében, ahol Arday István (a miskolci gimnázium tanára, zsűrielnök), Fibi Sándor és Török Benedek (pedagógusok)

az alábbi eredményt hirdették ki:

■ 1. helyezett: Édes Gergely Alapiskola – Madar (Takács Bernadett, Csókás Tímea, Édes Zsófia, felkészítő tanár: Zahorcsek Mária)

■ 2. helyezett: Eötvös Utcai Alapiskola (Szlanicska Mirtill, Kovács Álmos, Izaak Dávid, felkészítő tanár: Tóth Tibor)

■ 3. helyezett: Márai Sándor MTNYAI (Ádám Tamás, Reiter Csaba Attila, Zala Soma Benedek, felkészítő tanár: Lázár Csilla)

További eredmények: negyedik lettek a gútai iskolások, őket követte a nagycétényiek csapata, hatodik helyen végeztek a hazai Vámbéry Ármin Alapiskola tanulói, megelőzve a nádszegiek trióját. Nyolcadikok lettek az ipolysági Fegyverneki Ferencről elnevezett iskola tanulói, majd a rozsnyói Fábry Zoltán Alapiskola hármasa zárta a sort.

Vámbéry Ármin mellszobrának megkoszorúzására délután került sor, ünnepi beszédet mondott Vásáry István, az ELTE Orientalisztikai Intézetének igazgatója, a Vámbéry Polgári Társulás elnöke. Balog Csaba, Magyarország szlovákiai nagykövete is elhelyezte a tisztelet koszorúját.